

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Pavli Fvschi Episcopi Sarnensis De Visitatione Et
Regimine Ecclesiarvm. Libri Dvo**

Fusco, Paolo

Romae, 1616

De Libris, Bibliothecis, Impraessoribusq. librorum. Cap.
Trigesimvmprimvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61768](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61768)

DE LIBRIS, BIBLIOTHECIS, IMPRAES-
soribusq. librorum.

CAP. TRIGESIMVMPRIMVM.

S V M M A R I V M.

- 1 **L**ibri debent esse emendati.
- 2 Libri debent examinari, & ap-
probari.
- 3 Libros hereticorum nemo legere po-
test sine licentia Sed. Apost.
- 4 Libri omnes heretici, & hereticorum
prohibiti sunt.
- 5 Decretum Conc. Tri. sess. 24. de refor.
cap. 6. declaratur.
- 6 Libri artis magica prohibendi sunt,
& quid sit ars magica.
- 7 Libri prohibiti inuenti apud aliquē,
an arguat eum hereticum.
- 8 Bibliotheca possunt visitari ab epi-
scopo.
- 9 Impressores librorum, quid obserua-
re debent, antequam librum impri-
mant.
- 10 Examinatores librorum prohiben-
dorum, seu alij approbatores nihil
possunt inde accipere.
- 11 Libri manuscripti eadem censura
sunt iudicandi, qua, & impressi.
- 12 Exemplum authenticum libri im-
primendi debet remanere, apud
examinatorem.
- 13 Biblia sacra in vulgari non sunt pas-
sim omnibus permittenda, & qua-
liter tenens puniatur.
- 14 Libri de nouo non sunt introducen-
di in ciuitatem, nisi reuideantur.
- 15 Heredes alicuius defuncti literati te-
nentur presentare libros episcopo,
seu eorum indicem.
- 16 Magistri grammatices quid debent
obseruare.
- 17 Discipuli in quibus libris instruendi
sunt, & in quibus mutatis versa-
ri debent.
- 18 Libellos famosos componentes graui-
ter sunt puniendi. Vbi de legib.
Sum. Rom. Pont.

Cum in primo libro capitu-
lo 17. numero quinto di-
xerimus esse necessarium
in ecclesia Dei, libros ha-
bere emendatos, nam in ipsis aduen-
titia veris immiscent, sincera fædan-
tur, ordinata peruertuntur, ex insci-
tia etiam librariorum dicit Cagnol.
in l. 2. §. iuris, nu. 641. ff. de orig. iur.
de quibus dicit D. Hiero. in proœ.
ad Esdr. Nihil proderit emendasse li-

brum, nisi emendatio librariorum
diligentia conseruetur: ex multis er-
roribus ductis per vitiosos Codices,
quibus in his temporibus ecclesia
Dei multum turbata fuerit, & alijs
suos sensus scripturæ sequentibus,
cæteris verò reiectis ab ecclesia ad-
hærentibus, noui quid semper ad-
dendo ex se ipsis errores accusanti-
bus, non ex Scriptura sacra a Spiri-
tu sancto dictata. Dom. Card. Hof.
de

de fid. & symb. c. 17. scripturam ipsam trahentibus ad alium sensum, quam vnanimis patrum consensus accepit, contra Catonem sacri Cōc. Trid. sub. Paulo iij. Pont. Max. sess. 4. de canonic. scriptur. §. præterea supra hoc libro: c. 21. nu. 33. quare ad aliqua est animaduertendum. † Et primo, vt omnes libri tam in ecclesia, quam extra sint canonici, & approbati, nihil vanum, erroneum, alienū a fide continentes, non in figmentis, fabulis, aut delectationibus sint positi, sed omne perfectum, catholicumve in ipsis sit scriptū. Qui vero sint principales in ecclesia approbati, & catholici, patet, ex ead. sess. 4. eod. tit. & in concil. Tolet. 1. cap. fin. Gratianus item in c. Romana 15. dist. super quo plura leguntur in histor. tripart. lib. 2. max. c. 5. ibi: *Cumque de diuinis tractarent rebus, & sancti Spiritus doctrinam haberent: euangelici enim libri sunt, & Apostolici, antiquorūq. prophetarum Sanctiones, qui nos erudiunt, quid de sacra lege sapiamus, Et* in Conc. Laodi. c. 59. sub Liberio Papa, anno Domini 364. sic etiam in Conc. Carthag. c. 47. *Placuit, vt præter scripturas canonicas, nihil in ecclesia legatur sub nomine diuinarum scripturarum.* Et demum enumerantur libri Canonici, & in decretis Innoc. Papæ Primi cap. 7. in Concil. Florent. sub Eugen. IV. session. vlt. † Nec sit aliquis habens libros hæreticorum, seu alias improbatos a sancta Ecclesia, vt in indice librorum prohibitorum adnotatur. ex bulla Pij Quarti, incip. dom. greg. 1564. an. V. sui Pont. etiam quod auctores non fuerint hæretici, tamen quia multa illicita miscuerunt, pro-

hibentur, neque illos improbatos legere quis potest, aut domi scienter retinere, iuxta bullam solitam legi in die cænæ Dom. quotannis, §. 1. Alber. de agnoscen. assert. cath. & hæret. q. 12. q. 28. etiā, quod antiqui libri ipsorum hæreticorum quid boni continerent, quia sub specie boni, venenum positū est, vt dixi in famil. sing. in l. 1. nu. 22. & dixit gl. in extrauag. ad conditorem de verb. sign. Quod pelle sub agnina, latet sæpe mens lupina. Oportet enim habere licentiā summi Pontificis, etiā quod fuerint episcopi, præter inquisitores, & commissarios deputatos, ex decreto Iulij iij. in sua const. incip. cum meditatio 1530. anno 1. † Ideo facta est expressa prohibitio de retentione, & lectione ipsorum, quorumcunq. fuerint, tam antiquorum, quam recentiorū, prout in d. const. Iulij adnotatur, & in alia Leonis X. incip. exurge Dñe an 1520. 8. sui Pont. & alij multi, licet nomina eorum catholica, opera tamen prohibita, & contrauentiū in ipsa retentione scienter, seu in lectione, absolutio per ipsam bullam Sanctiss. D. referuatur, quia cum de pertinentibus ad fidem sit, merito ad summam Apostolatus sedem remittendum est. † Quod notanter facit ad declarationem tex. Conc. Tri. sess. 24. de refor. gen. c. 6. §. idem. Vbi episcopis tantū, non eorum Vicarijs absoluere in foro conscientie in hæresis crimine permittitur, quod hodie per ipsam bullā denegatur, quia nemini concessum, sed solum Papæ referuatum, vt declarauit Dom. noster Dom. Gregorius XIII. Pontifex optima Maxim. viuz vocis oraculo: scribitur in 1. p. Theolog. qq. frat. Ioseph.

seph. Angl. de confess. 6. diff. idque aduerterat primum Simancas (licet dubitatie) in cathol. instit. tit. 3. nu. 6. quod aduertendum est ab omnibus adhaerentibus in hoc casu dispositioni eiusd. decreti Cōc. Trid. Inquirendum est igitur diligente ea ratione, ne quis detineat libros geomantiae, idiomanthiae, & aliarum diabolicarum scientiarum, nec clauiculam Salomonis, iux. nonam regulam ipsius indicis, seu alicuius magicæ artis. Est. n. ars magica, diabolica illusio humanorū sensuum, quæ itidem prohibita erat. ex l. 12. tabul. teste Cicero-
 6 ne de Repub. Item, & iure civili ex Vlp. in hocetæ itaq. res. §. 1. ff. famil. herc. Astrologiæ. Deci. in c. nouit. de Iudic. & Cassan. in sua glor. mund. 10 p. confid. fin. maxime iudiciaria, seu interrogatoria, quæ penitus superstitiosa, & illicita est S. Tho. 2. 2. q. 87. Gemi. 37. d. s. sed enim, vide Sim. in cathol. instit. de diu. & reuel. tit. 21. S. August. lib. 5. de ciuit. Dei c. 8. & ut optime scribit B. AVGVSTINVS TRIVMPHVS Anconitanus in saepe citato lib. de eccl. potes. q. 48. demonum consultores, & inuocatores faciunt contra primum præceptum, & tripliciter peccant contra ipsum, ut ibi in art. 3. de sortibus, & art. 4. de idolatris ubi plene, & in alio pulcherrimo tractatu, quem similiter contra Diuinatores edidit, qui tractatus cū alijs opusculis suis conseruatur in Bibliotheca Vaticana. †
 7 Cum uero libri prohibiti poenes aliquem reperiuntur, ut quia de adnotatis in Indice prædicto, maxime primæ classis, incurritur sententia excommunicationis, & procedet episcopus contra ipsum, ut in fine ipsius

indici decretum est. de quo Gand. de hæret. q. 13. n. 13. Alberi. eo. trac. q. 28. quando est hereticaliter, cum distinctione, quando liber sine nomine authoris est repertus, nisi probauerit authorem, ipse detinens Iudicabitur. iux. decretū ipsius Cōc. ead. sess. 4. §. & qui eos habuerint. refert Siman. in suo enchir. viol. relig. q. 39. n. 4. eodem. n. casu hæreticus censetur, sin vero alias, suspitio contra ipsum erit, vel leuis, vel uehemens, seu etiam uolenta, attenta qualitate personæ, & libri reperti, ut bene per Pagn. ad Direct. lib. 2. 2. p. schol. 1. super c. fraternitatis, de hæret. † Vn de ex hoc obseruatum est, ut Bibliothecæ omnes possint uisitari, & debent ab e. piscope, tam quæ sunt in ecclesiis, & palatijs, vel monasterijs, quam quæ publice habentur, in quibus libri uenales tenentur, ad finē ne quis liber prohibitus retineatur, quod, & sæpius faciendū esse cauetur ead. 10. reg. §. præterea, nec librarij excusantur, cum omnes indicem librorū uenaliū, quos detinent, habere debent in promptu, ut facilius sit eos inuestigare, in §. omnes adducta Reg. 10. quod in practica in magnis ciuitatibus obseruatur a cōctis, quia Dei seruitiū uentitur, & pro conseruatione suæ sãctæ fidei, & pro seruitio DD. temporalium, ne sui subditi morbis corruptionis uitæ, & morum in ruinam animarum insiciantur. † Quibus simul librarijs, & impræssoribus cauendum est, ne quouis quæsto eolore librum aliquem imprimant de prædictis, aut uendant, aut detineant, sub pæna procedendi cōtra ipsos per censuras ecclesiasticas quia cū de nouo aliquod opus imprimendū est, exami-
 netur

netur primū ab episcopo, vel ab alio deputato, & facta approbatione, licentia subscribatur, eo maxime cum de rebus sacris tractet, ex præalleg. determinatione eiusd. Cōc. §. sed, & impræssoribus. hoc addito. Quòd si liber imprimendus, sit ab authore regulare editus, adhibeatur et licentia suorum superiorum. *ibid.* §. & si regulares. aliter pena anathematis, & alia Cōc. Later. sub Julio II. Leone X. puniat, & contra procedat. iuxta eundem alleg. §. Navar. in Man. cap. 27. n. 148. in quo meminit de Regno Castellæ, quod idem de regno Neapolitano ex edicto Regio inuisitissimi Regis nostri Philippi II. & vide multa per Corrad. Brun. de hæret. lib. 6. 7. vbi adnotat libros retinendos in
 10 bibliothecis. † Ad remouendum tamen quamcunque suspensionem caueat ipse ordinarius, vel alius deputatus ad librum reuidentum, ne ex approbatione faciendâ, & licentiâ danda aliquid accipiat, sed gratis cōcedat ex eo. decreto Conc. §. ipsa vero, cui decisioni ad stipulatus est tex. Alex. iij. in c. 2. de mag. vbi prohibet aliquid accipi, siue promitti, pro ipsa licentiâ docendi, adducens illud euang. Matth. c. 10. *Gratis accepistis, gratis date.* & in alio simili decreto præfati Conc. Trid. sess. 24. de reformatione. c. 8. §. caueantq. quæ licentia in fronte libri scripti, aut impræssi, authenticè cōcessa appareat per dic. §. Conc. quod communiter in omnibus obseruatur. † Nec refert an libri imprimantur, vel manu scripti proferantur, utroque enim modo ipsi examini prædicto subiiciuntur, & sub eisdem pœnis procedendum est §. qui autē, vbi pro authoribus habentur

tur qui tales libros scriptos proferunt, nisi authores ipsos prodiderint, & notandum est diligenter, quia per ipsos, sub hoc, quod non sunt sic in publico solet quid malum latere, ut tacite per Accademias ventilentur, & conuenticulas, & vide in præfata. 10. regula. §. eos vero, qui libellos, quod obseruandum est, quia experientia docuit, malū impij Martini Lutheri per similia scripta per indoctos cre-scere incæpisse, ut exinde multarum animarū pernicietis cū maximo bonorū dolore subsequuta fuerit, & vti-
 12 nam, & finis fuisset. † Nec tñ possit post approbationem, & licentiâ præstitâ aliquid addi, prouisum est, quod apud epum examinatore, vel aliū deputatum remaneat exemplum authenticum libri imprimendi, & proprii authoris manu subscriptū, Vti in §. hac lege 10. reg. lib. indic. continetur, quod admodum necessarium est, cum in ipsa impræssoria arte, sint quidam existentes, qui volūt in alijs falcem imponere, vel addendo, vel remota restituendo, ut Leonardo a lege doctore Mantuano euenit, qui Venetijs ad singularia nostra versū deletū restituere voluerit, ut exinde corā Viceinquiretore cōfessus factū, iurauerit amplius ad aliena scripta manu nō apponere. † Et vbi sumus
 13 in bibliothecis, & ibi Biblia sacra vulgari idiomate cōuersa inueniuntur, prohibeantur teneri, & vēdi, nec alijs permittantur legi, nisi personis cognitis, & fidelibus data primū licentiâ, quæ visū est propterea personis vulgaribus detrimētum oriri iuxta adnotata in 4. regul. eiusd. indic. lib. prohib. & vbi quis ea tenuerit, & legat, vel vnū absq. alio, a peccatis absolui nō
 po-

potest, nisi redditis ordinario, vt in §. qui autem, quod item ad regulares ampliatur, vt in §. *Regulares vero*. aucta pæna ad librariorum, qui sine licentia vendiderint vel concesserint: & pænis arbitrio episcopi, & ammissionis pretij librorum, in vsu pios conuertendi multantur, in §. *Bibliopola vero*. † Et ex hac eadem ratione statuendum est, in ciuitatem, & diocesim non esse introducendos libros aliquos, tam venales, quam particulares, seu alijs legēdos mitti, nisi primum præsententur episcopo, & ab ipso examinētur, vel ab alio a se deputato, & approbētur. in §. *Quod si aliqui*, nisi eisēt libri adeo publici, quod notorię cōstet eos esse permisos, propterea maxima tribuitur authoritas personis deputatis ad libros purgandos, vt omnes vidētes iudicent, qui tenendi sunt sicuti D. noster Dom. Gregorius XIII. Pont. Optimus Maximus, cum DD. Card. deputatos adhibuit ad hoc opus, in sua constit. incip. *Dilectis filiis*, subdat. Rom. apud sanct. Petr. idib. Septembr. 1572. Pont. sui ann. primo.

15 † Heredes idē alicuius doctoris, seu alterius litterati libros relinquentis, aut exequutores vltimarum voluntatum, tenētur etiā præsentare episcopo libros per defunctū relictos, vel saltem illorum indicem, verum, & totum, antequam vtantur, ad eundē effectū, vt examinentur, & approbentur, ne sit aliquis prohibitus inter ipsos, siue impressus, siue manuscriptus, tam de hæresi, quā de alijs superstitionibus. ead. reg. §. *Idē quoque*. vt ante nō possint ad alios transferri quod præstat, vt primū per generale edictū statuatur, ne subito prouidēdo in facto dubium oriatur vt pluribus euenit, quibus melius fuisset ante ordinasse. † Quod vero ad ludic magistros, seu grammatices non debent excedere mandata in ipso indice, sed obseruare omnia ea, neque discipulis legere libros de rebus obscænis, & lasciuis tractantes, nec eos interpretari. Corruptur enim mens puerorum ex ipsorum auditu, ex rescripto septimæ regulæ ipsius iudicis, licet propter sermonis elegantiam, & verborum proprietatem teneri permittantur. in §. *Antiqui vero*. Nec desunt libri catholici, qui docti, & eleganter doceant, optime Conrad. Brun. de hæret. lib. sexto, c. quinto. vt dictum est supra libro primo. cap. decimosexto. num. quarto, vbi de seminario puerorū tractatum est, & nouissime Doctor Fran. Pegna ad direct. lib. primo, schol. decimo octauo, colum. quarta, adducens fidem Clementis I. & pulchre Laurentius Gambar. Brixien. in suo tract. inscripto. *Cur absti. sit a script. poem. turp. quę direxit ad Illustrissimum, & amplissimum, Dom. Alexandrum Farnesium eiusdem Sanctæ Romanę Ecclesię Cardinalem, & Vicecancellarium, Episcopum Hostiensem, Sacrique Collegij Cardinaliū, Decanum, Principem consilij, & iudicij vniuerso orbi admirandum.*

† Hortando etiam ipso librariorum, vt legant, & versari faciāt libros sacros Homelias sãctorum, & pro clericis libros sacramentorū, maxime circa confessionēs audiēdas versatiles. session. vigesimatertia, Conc. Trident. de reformatio. c. 18. §. *Vt vero in eadem*, verum proferendo, nam, & docendo, & discendo, saltem quis puniri debet,

debet, quia in utroque similis culpa est prohibita. l. culpa. C. de mathem. adducta per glossam in extrauag. Ioan. 2. incip. quia quorundam, in fine, persuadens bona docere, & mala proferendo; unde dixit notanter alia glo. in clemen. 1. in verb. sanctitatis, de relig. dom. Quod simulata æquitas, dixi, supra lib. 1. cap. 17. in fine. † Inuehendumque est postremo contra compositores, seu etiam tenentes libellos famulos, ex quibus plurimorum fama denigratur, rixæ, scandala oriuntur, de quo Grat. 5. quest. 2. c. si qui. ubi pœna est anathematis, & cap. seq. ex titulo. C. de fam. libel. l. si. pœna ultimi supplicij, & practicatur, & habemus Constitutionem nouissimam Pij Quinti, qua grauiter similes operâtes puniuntur, incip. Romani Pont. 1572. an. septi

mo, etiam si vera misceantur, eum detrahitur famæ. ver. *Quibus pœnis.* & notandum est ad materiam, quæ prodeat in publicum, qui inuenerit, nisi ipse author voluerit declarari, ut ibidem: Ponit Iul. Cl. ar. lib. 5. recept. sent. qd. 68. ver. 27. & superinde est vnum verbum in Conc. Trid. sess. 4. in vltimis verbis, & facit constitutio Dom. nostri Dom. Gregor. XIII. Pont. Max. contra famigeratores, & menantes. incip. Ea est rerum. 1572. an. primo, puniendo nota perpetuæ ignominie contrauenientes, & ad trirèmes, perpetuo, vel ad tempus quæ qualitate admissi. §. qui horum, & recipientes eisdem pœnis, nisi quæ primû vrbis Gubernatori significet. §. qui vero huiusmodi, quod & superioribus diebus, contra multos fuisse exequutum auditum est, &c.

DE IMPEDIMENTIS, QUAE POSSUNT OCCURRERE EPISCOPIS VISITANTIBUS.

CAP. TRIGESIMVMSECVDVM.

SUMMARIUM

- 1 **V**isitatioes ecclesiarum inducuntur sunt causa salutis animarum.
- 2 Interdictum generale non impedit visitationis officium.
- 3 Sacramenta quæ possunt administrari tempore interdicti.
- 4 Missa quomodo, & quando dicenda sit tempore interdicti.
- 5 Sacerdos interdictus, vel celebrant loco interdicto, sit irregularis.
- 6 Interdictum ad finem exitandi debet esse denunciatum.
- 7 Ingressus ecclesie potest alicui interdici.
- 8 Episcopis in spiritualibus, & ad salutem animarum pertinentibus ab omnibus obediendum est.
- 9 Principes sunt positi pro defensione ecclesie, & tenentur Deo reddere rationem.
- 10 Impedientes episcopos, vel alios visitare